

ТЕОРІЯ ОСВІТИ Й НАВЧАННЯ

УДК 378.011.3-051:001.895 172.12-047.22

DOI <https://doi.org/10.52726/as.pedagogy/2023.1.11>

А. О. БУБІН

кандидат педагогічних наук,

завідувачка кафедри теорії та методики дошкільної освіти,

Комунальний заклад вищої освіти «Луцький педагогічний коледж» Волинської обласної ради, м. Луцьк, Україна

Електронна пошта: abubin@ipc.ukr.education

<http://orcid.org/0000-0002-7670-1263>

ІННОВАЦІЙНІ МЕТОДИ ФОРМУВАННЯ ГРОМАДЯНСЬКОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ МАЙБУТНІХ ВИХОВАТЕЛІВ ЗАКЛАДУ ДОШКІЛЬНОЇ ОСВІТИ

Проблема формування громадянської компетентності майбутніх вихователів є актуальною та своєчасною для теоретико-практичного її вирішення, оскільки від її сформованості залежить успішність громадянського виховання підростаючого покоління.

Метою статті є аналіз використання інноваційних методів у формуванні громадянської компетентності майбутніх вихователів закладу дошкільної освіти. Для досягнення мети необхідним стало вирішення наступних завдань: 1) сутнісно-структурне уточнення поняття громадянської компетентності вихователя ЗДО; 2) аналіз використання інноваційних методів як засобу формування громадянської компетентності здобувачів освіти спеціальності 012 Дошкільна освіта у процесі вивчення обов'язкових освітніх компонентів «Вступ до спеціальності» та «Педагогіка дошкільна». Методи дослідження: аналіз, синтез, узагальнення.

На основі узагальнених підходів вчених до визначення громадянської компетентності та її тлумачення у нормативних документах, а також з урахуванням специфіки майбутньої професійної діяльності уточнено поняття громадянської компетентності майбутнього вихователя – як особистісного новоутворення здобувача освіти, в основі якого лежить громадянськість як провідна особистісна якість; є результатом системи професійної підготовки та визначником сформованості професійної компетентності й проявляється у здатності високо кваліфіковано виконувати свої професійні функції та мати активну соціальну й громадянську позицію.

Громадянськість визначено як сформовану якість особистості майбутнього вихователя, що проявляється в усвідомленому оволодінні системою громадянських знань, у глибоких почуттях любові, захисту та примноженні багатств рідної країни, у відповідальному ставленні до норм суспільного життя та власної відповідальності за дотримання своїх прав і свобод та інших осіб, а також у прагненні професійного формування цієї якості у дітей дошкільного віку.

Дієвим фактором формування громадянської компетентності у здобувачів освіти спеціальності 012 Дошкільна освіта визначено використання інноваційних методів навчання освітніх компонентів, зокрема вивчення «Вступу до спеціальності» та «Педагогіки дошкільної». Мова йде про використання проектного навчання, кейс-технології, дискусійних прийомів, «асоціативного куща», роботу в малих групах та ін.

Подальшого дослідження потребує науково-методична розробка рекомендацій з використання інноваційних інтерактивних технологій у процесі вивчення студентами вибіркового освітнього компонента.

Ключові слова: громадянська компетентність, здобувач вищої освіти, формування громадянської компетентності, інтерактивні методи, освітній компонент.

Постановка проблеми. Протягом усього суспільного розвитку важливим є формування громадянської свідомості та громадянської позиції всіх членів суспільства. Для українського сьогодення формування громадянськості як провідної особистісної риси є першочерговим завданням освітньої діяльності всіх закладів освіти. Особливо актуалізується проблема громадянської освіти та громадянського вихо-

вання для дошкільної освіти, оскільки саме цей вік є сприятливим для формування почуття любові до Батьківщини та ціннісного ставлення дитини до себе, своїх прав і прав інших. Невипадково, в Державному стандарті дошкільної освіти (Базовому компоненті 2021) соціально-громадянська компетентність визначена як базова в освітньому напрямі «Дитина в соціумі» для збагачення та поглиблення змісту

освіти на наступних її рівнях у початковій та середній школі [Базовий компонент].

Аналіз психолого-педагогічної літератури та досвіду практичної діяльності свідчить про те, що успішність професійної діяльності, її результативність залежить насамперед від професійної компетентності фахівця. З огляду на це, сформованість громадянської компетентності майбутнього вихователя слугує одним із важливим дієвих засобів формування соціально-громадянської компетентності дитини дошкільного віку. Адже саме вихователь як носій інформації, взірць поведінки й діяльності впливає на дитину, формуючи її особистість. Звідси, проблема формування громадянської компетентності як фундаментальної в системі загальних професійних компетентностей майбутніх вихователів закладу дошкільної освіти є надзвичайно актуальною й своєчасною для її теоретико-практичного вирішення.

Аналіз попередніх досліджень. Проблема формування громадянської компетентності відображена в освітніх документах, як-от: Закон України «Про освіту», Концепція громадянської освіти в Україні, Державний стандарт дошкільної освіти (Базовий компонент), Концепція Нової української школи, професійний стандарт «Вихователю закладу дошкільної освіти», Рамкова програма оновлених ключових компетентностей для навчання протягом життя тощо.

Питання громадянської освіти та виховання, формування громадянськості особистості та громадянської компетентності достатньо висвітлені в наукових доробках соціологів, психологів, педагогів. Так, І. Жадан у монографії «Громадянська компетентність: соціальні очікування та реалії» подає соціально-психологічну концепцію розвитку громадянської компетентності, визначає структуру, показники та індикатори для оцінювання рівня її сформованості, пропонує алгоритм проектування середовища, орієнтованого на розвиток складових громадянської компетентності. В. Шахрай аналізує громадянську компетентність особистості як проблему сучасного суспільства. У свою чергу, В. Кравцов та Т. Кравцова розкривають теоретичні засади формування громадянської компетентності майбутнього соціального педагога, аналізуючи функції громадянської компетент-

ності. Т. Кравчинська досліджує теоретико-методологічні засади формування громадянської компетентності педагога нової української школи.

Конструктивним у контексті нашої проблеми є дослідження цінностей громадянської компетентності як базових у професійній підготовці майбутніх вихователів, проведене Н. Мельник. Так, зокрема, акцентовано увагу на: повагу до прав людини, визнання цінності культурного різноманіття, визнання цінності демократії, справедливості, рівності і верховенства права, знання та критичне розуміння мови і особливостей спілкування, знання самого себе та критична самооцінка, громадянська свідомість, упевненість у собі, прийняття невизначеності, аналітичне та критичне мислення, навички вирішення конфліктів [Мельник].

А. Рацул та О. Рацул тлумачать громадянську компетентність як інтегровану якість особистості майбутнього педагога та досліджують механізми її формування. Над проблемою формування громадянської компетентності майбутнього вчителя початкової школи засобами художнього слова працює М. Стахів.

Пов'язані з питаннями нашого дослідження також наукові доробки вчених Л. Козак та С. Федорової. Так, зокрема, науковиці аналізують особливості формування соціально-громадянської компетентності дітей старшого дошкільного віку в сучасному соціокультурному середовищі. О. Косенчук досліджує зміст, форми та методи формування соціально-громадянської компетентності у дітей старшого дошкільного віку.

Отже, проблема формування громадянської компетентності особистості є не новою й певною мірою досліджена. Однак, на нашу думку, недостатньо вивченими є питання пошуку шляхів оптимізації процесу формування громадянської компетентності майбутніх фахівців у цілому й зокрема педагогів закладу дошкільної освіти.

Метою статті є аналіз використання інноваційних методів у формуванні громадянської компетентності майбутніх вихователів закладу дошкільної освіти. Для досягнення мети необхідним стало вирішення наступних завдань: 1) сутнісно-структурне уточнення поняття громадянської компетентності вихователя ЗДО;

2) аналіз використання інноваційних методів як засобу формування громадянської компетентності здобувачів освіти спеціальності 012 Дошкільна освіта у процесі вивчення обов'язкових освітніх компонентів «Вступ до спеціальності» та «Педагогіка дошкільна».

Виклад основного матеріалу. Аналіз різних наукових джерел свідчить про те, що єдиного визначення громадянської компетентності особистості немає. Так, О. Пометун громадянську компетентність визначає як інтегративну характеристику особистості, що включає певний рівень психологічної готовності до активного здійснення суспільного життя – громадянськість [Пометун]. У свою чергу, М. Козій інтерпретує громадянськість як духовно-моральну-якість, яка характеризує людину як особистість, визначаючи її духовно-моральну сутність [Козій].

І. Бех, С. Рябов тлумачать громадянську компетентність як світоглядно-психологічний стан людини, що характеризується усвідомленням себе громадянином своєї держави; «комплекс особистісних якостей і рис людини, які забезпечують специфічність способу її мислення і є спонукальною силою повсякденних дій, вчинків, поведінки, спрямованих на розбудову, зміцнення і збагачення своєї країни; сформованість моральних ідеалів суспільства, почуття любові до батьківщини, активної громадянської і соціальної позиції» [Бех; Рябов].

Громадянську компетентність як систему знань, умінь, навичок, переконань, емоцій і цінностей, що сприяють усвідомленню людиною власного місця в суспільстві й допомагають реалізуватися їй як громадянину своєї держави визначають Т. Магдич, Т. Шевчук та ін. [Магдич]. Науковці З. Горова, В. Косенко громадянську компетентність розглядають як здатність людини реалізувати свої права й нести відповідальність за них [Горова; Косенко].

У січні 2018 року Європейським парламентом і Радою Європейського Союзу було схвалено Рамкову програму оновлених ключових компетентностей для навчання протягом життя, в якій громадянську компетентність (Civic competence) визначено як здатність особистості діяти як відповідальні громадяни й повною мірою брати участь у соціальному житті [Рамкова програма оновлених ключових компетентностей].

У професійному стандарті «Вихователь закладу дошкільної освіти» серед загальних компетентностей провідною визначено громадянську компетентність як здатність діяти відповідально і свідомо на засадах поваги до прав і свобод людини та громадянина; реалізувати свої права і обов'язки; усвідомлювати цінності громадянського суспільства та необхідність його сталого розвитку [Професійний стандарт].

У контексті досліджуваної проблеми конструктивною нам видається інтерпретація громадянської компетентності майбутніх соціальних педагогів, запропонована В. Кравцовим та Т. Кравцовою: як певне особистісне новоутворення, формування якого відбувається в процесі реалізації сукупності навчальних і виховних систем у процесі професійної підготовки майбутнього фахівця, а також – як складову його професіоналізму, оскільки готовність до здійснення громадянського виховання є однією з професійних вимог до підготовки соціального педагога [Кравцов; Кравцова].

Узагальнюючи різні підходи вчених до визначення громадянської компетентності та її тлумачення у нормативних документах, а також специфіку майбутньої професійної діяльності педагогічних працівників у сучасному закладі дошкільної освіти, нами уточнено поняття громадянської компетентності майбутнього вихователя – як особистісного новоутворення здобувача освіти, в основі якого лежить громадянськість як провідна особистісна якість; є результатом системи професійної підготовки та визначником сформованості професійної компетентності й проявляється у здатності високо кваліфіковано виконувати свої професійні функції та мати активну соціальну й громадянську позицію. Громадянськість нами визначено як сформовану якість особистості майбутнього вихователя, що проявляється в усвідомленому оволодінні системою громадянських знань, у глибоких почуттях любові, захисту та примноженні багатств рідної країни, у відповідальному ставленні до норм суспільного життя та власної відповідальності за дотримання своїх прав і свобод та інших осіб, а також у прагненні професійного формування цієї якості у дітей дошкільного віку.

На основі аналізу психолого-педагогічної літератури зроблено висновок, що структур-

ними компонентами громадянської компетентності є:

1) система знань, яка складається з певних фактів, концепцій, ідей та теорій, які формують, розвивають усвідомлене розуміння сутності понять громадянин, громадянське виховання, громадянська освіта, громадянськість тощо;

2) уміння та навички як здатність та спроможність майбутнього вихователя виконувати професійні функції в цілому й зокрема формувати та розвивати громадянськість у дітей дошкільного віку; використовувати наявні знання для досягнення певних результатів; формувати соціально-громадянську компетентність дітей у закладі дошкільної освіти;

3) цінності громадянської компетентності як базові у професійній підготовці майбутніх вихователів [Мельник]: емпатія, навички співпраці, навички автономного навчання, знання та критичне розуміння світу, відповідальність, відкритість до інших культур, уміння слухати та спостерігати, повага до людської гідності, гнучкість та уміння адаптуватися, лінгвістичні та комунікативні навички та багатомовність; повага до прав людини, визнання цінності культурного різноманіття, визнання цінності демократії, справедливості, рівності і верховенства права, знання та критичне розуміння мови і особливостей спілкування, знання самого себе та критична самооцінка, громадянська свідомість, упевненість у собі, прийняття невизначеності, аналітичне та критичне мислення, навички вирішення конфліктів;

4) творча практична діяльність, орієнтована на формування громадянської компетентності вихованців у закладі дошкільної освіти;

5) соціальна активність та активна життєва позиція [Antoniuk, Durmanenko].

Формування громадянської компетентності в майбутніх вихователів закладу дошкільної освіти є одним із важливих завдань системи професійної підготовки і за своєю сутністю є складним неперервним процесом, орієнтованим на розвиток кожного компонента громадянської компетентності здобувача освіти як важливої складової його професійної компетентності. Важливим фактором формування громадянської компетентності майбутніх вихователів у Комунальному закладі вищої освіти «Луцький педагогічний коледж» Волин-

ської обласної ради є вивчення здобувачами освіти обов'язкових та вибіркових освітніх компонентів. З метою активізації цього процесу використовуються інноваційні методи навчання, оскільки саме вони забезпечують не лише оволодіння теоретичними знаннями, але й сприяють активній взаємодії всіх учасників освітнього процесу, розвивають професійний інтерес, мотивацію та відповідно формують цінності й активну соціально життєву позицію майбутніх фахівців. Власне, на нашу думку, саме використання інноваційних методів у професійній підготовці майбутніх вихователів слугує одним із дієвих чинників формування їхньої громадянської компетентності.

З огляду на це, проблема інноваційних інтерактивних технологій у професійній підготовці майбутніх вихователів не є новою для викладацького складу Комунального закладу вищої освіти «Луцький педагогічний коледж» Волинської обласної ради. Так, для прикладу, використання квазіпрофесійної діяльності у професійній підготовці здобувачів освіти спеціальності 012 Дошкільна освіта досліджували А. Бубін та Є. Дурманенко [Бубін; Дурманенко].

Зараз коротко проаналізуємо виховні можливості інтерактивних методів у формуванні громадянської компетентності майбутніх вихователів у процесі вивчення нормативних освітніх компонентів «Вступ до спеціальності» та «Педагогіка дошкільна» [Освітньо-професійна програма]. Так, для прикладу, вивчаючи тему 3. «Дошкільна освіта в Україні. Заклад дошкільної освіти як основне місце професійної діяльності майбутнього вихователя (освітній компонент «Вступ до спеціальності»), здобувачі освіти – майбутні вихователі після детального історичного огляду розвитку дошкільного виховання за кордоном (Я.-А. Коменський, Дж. Локк, Ж.-Ж. Руссо, Й.-Г. Песталоцці, Ф. Фребель, Р. Оуен, П. Кергомар, М. Монтессорі) та в Україні (Н. Лубенець, С. Русова, О. Дорошенко, В. Сухомлинський), аналізу системи дошкільної освіти, її принципів та завдань виховання дітей дошкільного віку й національних пріоритетів розвитку і виховання дітей дошкільного віку (Базовий компонент дошкільної освіти) заповнювали «Асоціативний куш – Дошкільна освіта за кордоном». Для аналізу здобувачами освіти під керівництвом викладача самостійно

були визначені країни: Болгарія (дитячі садки, ясла, ясла-садки з денним і напівденним перебування дітей), Великобританія (муніципальні та приватні денні ясла, ясельні школи, ясельні класи, ігрові групи, клуби матері і дитини, групи «можливостей»), Данія (ігрові майданчики, цілодобові дошкільні заклади), Ізраїль (муніципальні і приватні дитячі садки), Німеччина (дитячі садки з повним або неповним днем, одноступові дошкільні заклади, пришкільні групи, підготовчі класи, цілодобові інтернати, материнські центри), Польща (цілодобові двотижневі ясла-садки, тимчасові дитячі садки типу сімейних мікросадків), Туреччина (фабричні, експериментальні дитячі садки), Фінляндія (народні дитячі садки, відкриті дитячі садки, дошкільні дитячі будинки), Франція (материнські школи, класи для малят при початкових школах, дитячі садки), Швейцарія (комплекси «дитячий садок-школа»), Японія (основа виховання – національна цінність японського народу, «система виховання таланту»).

Після змістового наповнення асоціативного куща в дискусійній формі відбулося порівняльне обговорення недоліків і переваг дошкільної виховання та освіти за кордоном і в Україні з виокремленням саме аспектів громадянського виховання.

При вивченні теми 4. «Основи педагогічної діяльності та вимоги до особистості вихователя» (освітній компонент «Вступ до спеціальності») дієвими виявились: робота в малих групах, дискусії, аналіз аргументів «за» і «проти»,

аналіз випадків і ситуацій тощо. Зокрема, на практичному заняття здобувачі освіти детально аналізували проблему «Чому я обрала професію вихователя?», розглядали всі можливі варіантів відповідей і вписували в колонки переваги та недоліки, а також коментували наслідки, до яких можуть привести визначені аргументи (таблиця 1). Орієнтовні відповіді здобувачів освіти нами подано в таблиці 1.

Після обговорення рішення проблеми здобувачам освіти пропонується проаналізувати Професійний стандарт вихователів закладу дошкільної освіти [Професійний стандарт], доповнивши його певними компетентностями (як загальними, так і фаховими), а також розробити професійний портрет сучасного вихователя ЗДО, подавши його у вигляді діаграми Ейлера Венна (рис. 1).

Як переконливо свідчить досвід практичної освітньої діяльності, продуктивним у формуванні громадянської компетентності майбутніх вихователів є підготовка та захист здобувачами освіти проєктів. Як приклад, наведемо вивчення теми 11. «Естетичне виховання дітей дошкільного віку» (освітній компонент «Педагогіка дошкільна»). Здобувачі освіти під час проблемної лекції знайомляться з поняттями естетичного розвитку та естетичного виховання; зі змістом становлення і вдосконалення естетичної свідомості та естетичної діяльності особистості; компонентами естетичної культури особистості; пізнають завдання естетичного виховання

Таблиця 1

Аналіз проблеми «Чому я обрала професію вихователя»

Проблема: Чому я обрала професію вихователя?	
Варіант 1: Це дуже цікава професія	
Переваги: постійна робота з маленькими дітьми, яких я дуже люблю; вони на очах у мене дорослішають, ідуть до школи....	Недоліки: велика відповідальність; діти не слухаються; низька заробітна плата; падає авторитет вихователя ...
Варіант 2: Це конкурентоспроможна професія	
Переваги: зараз дуже потрібні вихователі; можна працювати у приватному ЗДО; можна працювати гувернеркою у заможних сім'ях; я завжди матиму роботу; можна поїхати за кордон; це додатково буду працювати з дітьми, готуючи їх до школи ...	Недоліки: дуже низька заробітна плата; репетиторство у старших класах; гувернерство в Україні ще не є поширеним явищем ...
Варіант 3: Це професія для майбутнього кар'єрного зростання.	
Переваги: почну з дитячого садка, а потім буде можливість відкрити власний приватний заклад розвитку дитини; стану директором ЗДО...	Недоліки: багато фахових педагогічних працівників залишаються вихователями до пенсії; ніякого кар'єрного зростання вихователь зазвичай не має...
Ваше рішення проблеми: хочу і буду вихователем; мені подобається працювати з дітьми дошкільного віку; буду хорошою мамою і зможу добре виховувати своїх дітей; зможу добре заробляти; працюватиму над собою і досягну високих результатів у своїй професійній педагогічній діяльності.	

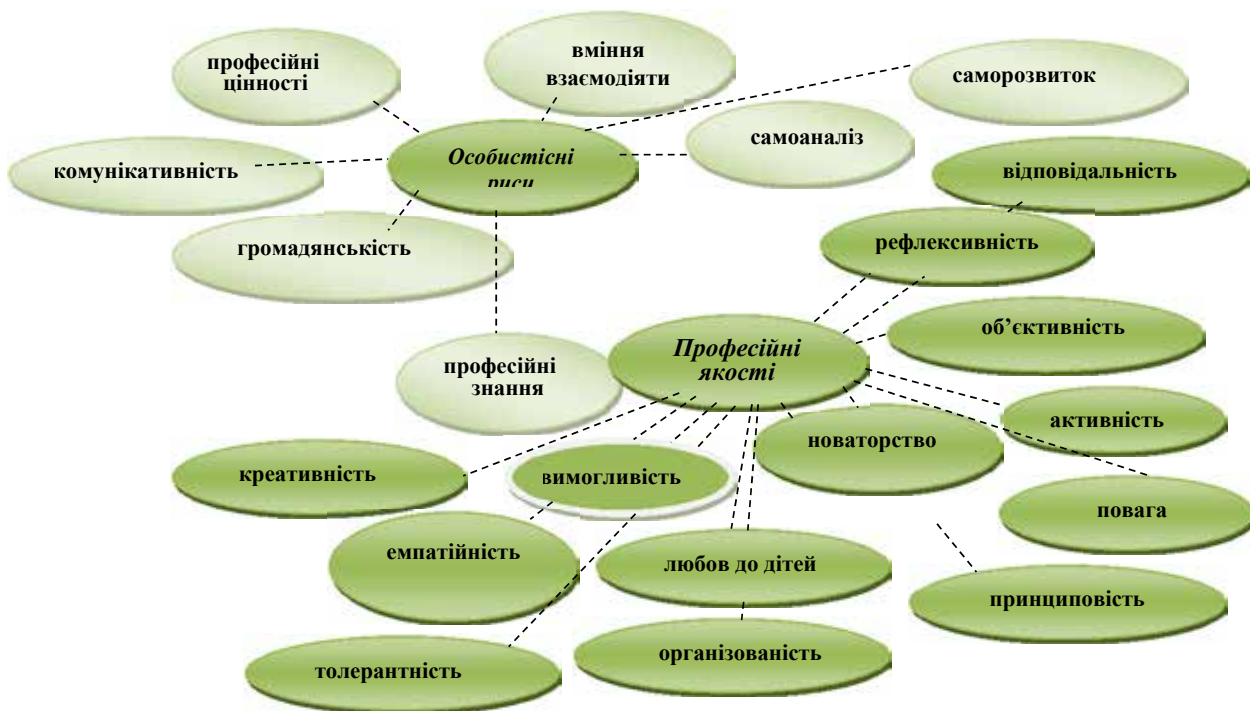

Рис. 1. Професійно-особистісний портрет сучасного вихователя ЗДО

дітей дошкільного віку, його зміст та засоби; а також теоретично знайомляться з організацією естетичного виховання в закладі дошкільної освіти.

Після цього здобувачам освіти пропонується вибрати та підготувати творче практичне завдання (самостійна робота) – проект «Організація естетичного виховання в сучасному закладі дошкільної освіти» (за вибором здобувачами конкретного ЗДО й певного наповнення, наприклад, художня діяльність дітей у закладі дошкільної освіти; форми прояву творчості дітей тощо).

Зауважимо, що ця тема взята не випадково, адже саме у процесі естетичного виховання дітей легко можна формувати й їхні громадянські якості, почуття, свідомість.

Здобувачам освіти запропоновано орієнтовну модель-схему підготовки проекту (рис. 2).

Ще однією цікавою й конструктивною у формуванні громадянської компетентності майбутніх вихователів виявилась кейс-технологія як навчальний метод у вивченні освітнього компонента «Педагогіка дошкільна» з метою задіяння творчих та комунікативних здібностей здобувачів освіти. Мова йде про використання конкретних ситуацій для спільного обговорення зі здобувачами освіти на практичному занятті. Кейси мають чітко сформульовану мету й навчально орієнтовані. При підготовці кейсів здобувачам освіти пропонувався алгоритм складання кейсу, запропонований Ю. Сурміним (рис. 3) [Сурмін].

Ця технологія використовувалась, наприклад, при вивченні змістового модуля III. Виховання дітей у грі. Тема 12. Теорія гри. Іграшка. Так, лектор спочатку знайомить здобувачів освіти з походженням гри в історії

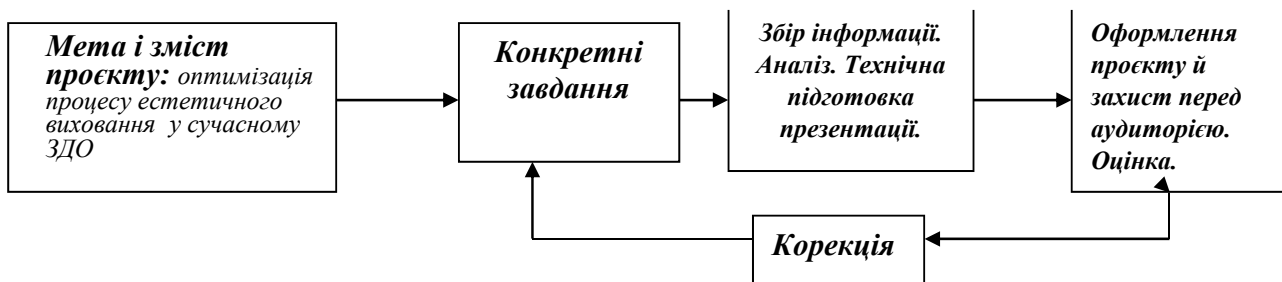

Рис. 2. Модель-схема підготовки проекту «Оптимізація естетичного виховання в ЗДО»

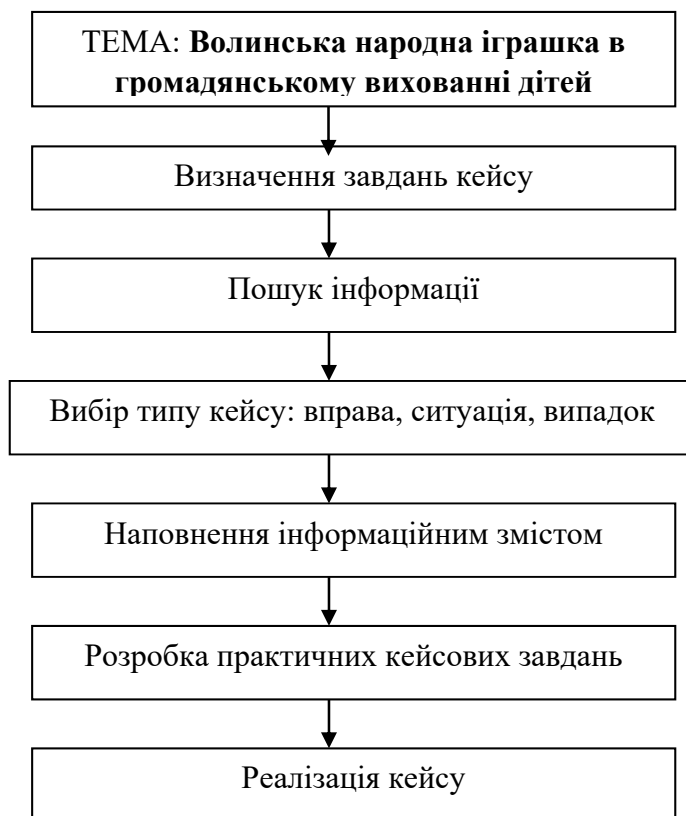

Рис. 3. Алгоритм розробки кейсу «Волинська народна іграшка в громадянському вихованні дітей дошкільного віку»

суспільства; аналізує зарубіжні і вітчизняні теорії гри та сучасні психолого-педагогічні дослідження (основоположник теорії гри Карл Грос; сучасні українські науковці Л. Артемова, Г. Григоренко, К. Щербакова про формування суспільної спрямованості дитини дошкільного віку у грі, розвиток моральних стосунків у творчих іграх). Пропонує для обговорення сучасну класифікацію дитячих ігор: творчі ігри, ігри за правилами, народні ігри. Спільно зі здобувачами освіти аналізуємо особливості гри як засобу всебічного розвитку дитини, а також вивчаємо структуру дитячої гри, її функції та специфіку народних ігор у формуванні особистості дитини.

Здобувачі освіти самостійно досліджують виховну й освітню цінність іграшки; історію виникнення іграшки, в тому числі й української народної іграшки. Викладач акцентує увагу здобувачів освіти на видах іграшок; сучасній класифікації дитячих іграшок; вимогах до іграшок. А також характеризує предметно-ігрове середовища, особливості його організації в різних вікових групах закладу дошкільної освіти

та специфіку його організації в інклюзивній групі. Далі логічним є постановка мети підготовки кейсу: Волинська народна іграшка в громадянському вихованні дітей дошкільного віку.

Для успішної підготовки та презентації кейсу було розроблено спільно зі здобувачами освіти вимоги до його складання (у відповідності з запропонованим алгоритмом):

- відповідність змісту кейсу меті – поглиблення знань та формування дослідницько-пошукових умінь;
- складність кейсу мусить відповідати рівню підготовки здобувачів освіти й орієнтований на їхній розвиток;
- проблема має бути актуальною, співвідносною з діяльністю вихователя сучасного ЗДО й відображати реальність (це здобувачі освіти мають аргументувати під час захисту);
- обов'язково провокувати дискусію й передбачати альтернативні міркування (наприклад, волинська народна іграшка не відіграє виховної ролі у становленні дитини-громадянина; або взагалі волинської народної іграшки не існує; і т.п.).

Висновки. Громадянська компетентність є однією із фундаментальних загальних ком-

петентностей у системі професійної компетентності майбутнього вихователя сучасного закладу дошкільної освіти, яка уможливило не лише успішне виконання своїх професійних функцій, але й забезпечує формування громадянськості у дітей дошкільного віку. Дієвим фактором формування громадянської компетентності у здобувачів освіти спеціальності 012 Дошкільна освіта є використання інноваційних методів навчання освітніх компонентів,

зокрема вивчення ОК «Вступ до спеціальності» та «Педагогіка дошкільна». Мова йде про використання проєктного навчання, кейс-технології, дискусійних прийомів, «асоціативного куща», роботу в малих групах та ін.

Подальшого дослідження потребує науково-методична розробка рекомендацій з використання інноваційних інтерактивних технологій у процесі вивчення здобувачами освіти вибіркового освітніх компонентів.

ЛІТЕРАТУРА

1. Бех І. Д. Компетентнісний підхід у сучасній освіті. Теоретико-методичні проблеми виховання дітей та учнівської молоді: зб. наук, праць. Київ, 2002. С. 6–12.
2. Бубін А. О., Дурманенко Є. А. Квазіпрофесійна діяльність у формуванні в майбутніх вихователів компетентності педагогічного партнерства. *Академічні студії. Серія: Педагогіка*. 2022. Вип. 3. С. 34–41.
3. Громадянське виховання: нові виклики сучасних реалій в умовах трансформації суспільства: наук.-доп. бібліогр. показч. / уклад.: З. М. Горова, В. В. Косенко. Суми : СумДПУ ім. А. С. Макаренка, 2011. 128 с.
4. Державний стандарт дошкільної освіти: особливості впровадження : навчально-методичний посібник. Харків : Ранок, 2021. 240 с.
5. Козій М. Б. Громадянськість – проблема актуальна та соціально-цінна: Навч.-метод. посібник. Київ: Видавництво НПУ ім. М. П. Драгоманова, 2004. 276 с.
6. Кравцов В., Кравцова Т. Теоретичні засади формування громадянської компетентності майбутнього соціального педагога. *Наукові записки Кіровоградського державного педагогічного університету імені Володимира Винниченка. Серія: Педагогічні науки*. 2012. Вип. 103. С. 27–35. URL: <https://bit.ly/3AOkd3K>
7. Магдич Т. Аналіз сутності поняття «громадянська компетентність» у системі психолого-педагогічних і лінгводидактичних категорій. *Інноваційна педагогіка*. 2020. Випуск 28. С. 77–82.
8. Мельник Н. І. Цінності громадянської компетентності як базові у професійній підготовці майбутніх вихователів. *Актуальні проблеми педагогіки, психології та професійної освіти*. 2018. Випуск 2. С. 3–10. URL: <http://journals.urau.ua/appfo> (дата звернення: 08.03.2023).
9. Рамкова програма оновлених ключових компетентностей на основі життєвих навичок. URL: <http://dlse.multycourse.com.ua/ua/page/15/53>. (дата звернення: 09.04.2023).
10. Освітньо-професійна програма «Дошкільна освіта» першого (бакалаврського) рівня вищої освіти. URL: <http://lpc.org.ua/wp-content/uploads/2021.pdf>
11. Пометун О. Формування громадянської компетентності: погляд з позиції сучасної педагогічної науки. *Вісник програм шкільних обмінів*. 2005. №23. С.12–18.
12. Про затвердження професійного стандарту «Вихователь закладу дошкільної освіти» : Наказ Міністерства економіки України від 19 жовтня 2021 року № 755-21 / Міністерство освіти і науки України. URL: <https://mon.gov.ua/ua/news/zatverdzheno-profesijni-standarti-kerivnika-ta-vihovatelya-zakladu-doshkilnoyi-osviti> (дата звернення: 08.03.2023).
13. Сурмин Ю. П. Теория систем и системный анализ. Київ: МАУП, 2003. 368 с.
14. Axiological Aspect of Professional Training of Future Pedagogues / V. Z. Antoniuk, N. I. Alendar, O. S. Bartkiv, O. V. Honcharuk, O. L. Durmanenko. *Journal of Higher Education Theory and Practice* Vol. 22(6). 2022. 156–165.

REFERENCES

1. Bekh I. D. (2002) Kompetentnisnyy pidkhid u suchasniy osviti. [Competency approach in modern education] *Teoretyko-metodychni problemy vykhovannya ditey ta uchnivsk'oyi molodi: zb. nauk, prats'*. Kyiv. Pp. 6–12.
2. Bubin A. O., Durmanenko YE. A. (2022) Kvaziprofesiynna diyal'nist' u formuvanni v maybutnikh vykhovateliv kompetentnosti pedahohichnoho partnerstva. [Quasi-professional activity in the formation of pedagogical partnership competence in future educators]. *Akademichni studiyi. Seriya: Pedahohika*. Vyp. 3, Pp. 34–41.
3. Hromadyans'ke vykhovannya: novi vyklyky suchasnykh realiyy v umovakh transformatsiyi suspil'stva: nauk.-dop. bibliohr. pokazhch. (2011) [Civic education: new challenges of modern realities in the conditions of the transformation of society: science-adp. bibliography show]. Z. M. Horova, V. V. Kosenko. Sumy. SumDPU im. A. S. Makarenka. 128 p.
4. Derzhavnyy standart doshkil'noyi osvity: osoblyvosti vprovadzhennya (2021) [State standard of preschool education: features of implementation: educational and methodological manual]. Kharkiv: Ranok, 240 p.

5. Koziy M. B. (2004) Hromadyans'kist' – problema aktual'na ta sotsial'no-tsinna. [Citizenship – an actual and socially valuable problem]. Navch.-metod. posibnyk. Kyiv. Vydavnytstvo NPU im. M. P. Drahomanova. 276 p.
6. Kravtsov V., Kravtsova T. (2012) Teoretychni zasady formuvannya hromadyans'koyi kompetentnosti maybutn'oho sotsial'noho pedahoha. [Theoretical foundations of the formation of civic competence of the future social pedagogue]. *Naukovi zapysky Kirovohrads'koho derzhavnoho pedahohichnoho universytetu imeni Volodymyra Vynnychenka. Seriya: Pedahohichni nauky*. Vyp. 103. Pp. 27–35. URL: <https://bit.ly/3AOkd3K>
7. Mahdych T. (2020) Analiz sutnosti ponyattya «hromadyans'ka kompetentnist'» u systemi psykholoho-pedahohichnykh i lnhvodydaktychnykh katehoriy. [Analysis of the essence of the concept of «civic competence» in the system of psychological-pedagogical and linguistic didactic categories]. *Innovatsiyna pedahohika*. Vypusk 28. Pp. 77–82.
8. Mel'nyk N. I. (2018) Tsinnosti hromadyans'koyi kompetentnosti yak bazovi u profesiyniy pidhotovtsi maybutnikh vykhovateliv. [Values of civic competence as basic in the professional training of future educators] *Aktual'ni problemy pedahohiky, psykholohiyi ta profesiynoyi osvity*. Vypusk 2. Pp. 3–10. URL: <http://journals.urau.ua/appfo> (data zvernennya: 08.03.2023).
9. Ramkova prohrama onovlenykh klyuchovykh kompetentnostey na osnovi zhyttyevykh navychok. [Values of civic competence as basic in the professional training of future educators]. URL: <http://dlse.multycourse.com.ua/ua/page/15/53> (data zvernennya: 09.04.2023).
10. Osvitn'o-profesiyina prohrama «Doshkil'na osvita» pershoho (bakalavr'skoho) rivnya vyshchoyi osvity (2021) [Educational and professional program «Preschool education» of the first (bachelor's) level of higher education] <http://lpc.org.ua/wp-content/uploads/2021.pdf>
11. Pometun O. (2005) Formuvannya hromadyans'koyi kompetentnosti: pohlyad z pozytsiyi suchasnoyi pedahohichnoyi nauky. [Formation of civic competence: a view from the standpoint of modern pedagogical science.] *Visnyk proqram shkil'nykh obminiv*. № 23. Pp. 12–18.
12. Pro zatverdzhennya profesiynoho standartu «Vykhovatel' zakladu doshkil'noyi osvity» (2021) Nakaz Ministerstva ekonomiky Ukrainy vid 19 zhovtnya 2021 roku № 755-21. Ministerstvo osvity i nauky Ukrainy. [On the approval of the professional standard «Teacher of a preschool education institution»] URL: <https://mon.gov.ua/ua/news/zatverdzhennya-profesijni-standarti-kerivnika-ta-vihovatelya-zakladu-doshkilnoyi-osvity> (data zvernennya: 08.03.2023).
13. Surmyn YU. P. (2003) Teoryya system y systemnyy analiz [Theory of systems and system analysis]. Kyiv: MAUP, 2003. 368 p.
14. Aksiolohichnyy aspekt profesiynoyi pidhotovky maybutnikh pedahohiv (2022) [Axiological Aspect of Professional Training of Future Pedagogues]. V. Z. Antoniuk, N. I. Alendar, O. S. Bartkiv, O. V. Honcharuk, O. L. Durmanenko. *Journal of Higher Education Theory and Practice* Vol. 22(6). Pp. 156–165.

A. O. BUBIN

Candidate of Pedagogical Sciences,

Head of the Department of Theory and Methodology of Preschool Education, Municipal Higher Educational Institution “Lutsk Pedagogical College”

of the Volyn Regional Council, Lutsk, Ukraine

E-mail: abubin@lpc.ukr.education

<http://orcid.org/0000-0002-7670-1263>

INNOVATIVE METHODS OF FORMING CIVIC COMPETENCE OF FUTURE PRESCHOOL EDUCATORS

The problem of the formation of civic competence of future educators is relevant and timely for its theoretical and practical solution, since the success of civic education of the younger generation depends on its formation.

The purpose of the article is to analyze the use of innovative methods in the formation of civic competence of future preschool teachers. In order to achieve the goal, it became necessary to solve the following tasks: 1) essential and structural clarification of the concept of civic competence of the teacher of special education; 2) analysis of the use of innovative methods as a means of forming the civic competence of students of the specialty 012 Preschool education in the process of studying the normative educational components «Introduction to the specialty» and «Preschool pedagogy». Research methods: analysis, synthesis, generalization.

Based on the generalized approaches of scientists to the definition of civic competence and its interpretation in regulatory documents, as well as taking into account the specifics of future professional activity, the concept of civic competence of the future educator has been clarified – as a personal development of the student of education, which is

based on citizenship as a leading personal quality; is the result of the system of professional training and a determinant of the formation of professional competence and is manifested in the ability to perform one's professional functions in a highly qualified manner and to have an active social and civic position.

Citizenship is defined as the formed quality of the personality of the future educator, which manifests itself in the conscious mastery of the system of civic knowledge, in deep feelings of love, protection and increase of the wealth of the native country, in a responsible attitude to the norms of social life and one's own responsibility for observing one's rights and freedoms and that of other persons, as well as in the pursuit of professional formation of this quality in preschool children.

The use of innovative methods of teaching educational components, in particular, the study of «Introduction to the specialty» and «Preschool Pedagogy» is determined as an effective factor in the formation of civic competence among students of the specialty 012 Preschool education. We are talking about the use of project learning, case technology, discussion techniques, «associative bush», work in small groups, etc.

Scientific and methodical development of recommendations for the use of innovative interactive technologies in the process of studying selective educational components by students requires further research.

Key words: civic competence, student of higher education, formation of civic competence, interactive methods, educational component.